

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема “Нови подходи за усъвършенстване методологическите основи на държавното регулиране на иновационната дейност на предприятията” с автор Асилбек Амирханович Карибаев за получаване на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 3.7. „Администрация и управление”, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство”.

1. Актуалност и значимост на разработеният в дисертационния труд проблем. Точна ли е оценката на състоянието на решаването му към момента на публикуване на дисертационния труд? Правилно ли е избрана методиката на изследването?

Представеният за обсъждане дисертационен труд е с обем 224 стр. и съдържа въведение, пет глави, заключение, литература и две приложения. Използва и цитира 83 източника, от които 8 на английски език.

Разглежда актуален и сложен проблем за развитие на методологическите основи на държавното регулиране на иновационната дейност (ИД) на предприятията в Р. Казахстан. Авторът аргументира актуалността на изследването с нарастващата роля на иновационния фактор и ролята на държавата за неговото прилагане в съответствие с приетата национална стратегия за устойчиво индустриално-иновационно развитие (ИИР). Поставя акцент върху тенденцията за активизиране на ролята на икономиката на знанието, последвала процесите на автоматизация на бизнес процесите и нарасналото внимание към управление на нематериалните обществени ресурси.

Докторантът извежда като приоритет усилване на ролята на научно-производствените предприятия (НПП) като основни двигатели на научно-иновационната дейност и системата за управление на знания в отрасловата структура.

Избраните за обект на изследване (методологически основи, вкл. методите за оценка на ефективността на резултатите при държавното регулиране и управление (ДРУ), и реализацията на ИД на предприятията в Р. Казахстан) е актуален фокус на внимание, както за доминиращо държавно, така и пазарно икономическо управление. Дефинираният **предмет на изследване** (сложен комплекс от нови подходи за усъвършенстване на методологическите основи на ДРУ на ИД на предприятията, вкл. методологията и методиката за моделиране на устойчиво енерго-екологическо иновационно развитие в контекста на нелинейните ефекти и мега трендове, свързани с разпространяване на научни знания и информация при провежданите изследвания, разработване на нови иновации и внедряване на иновационни технологии) е предизвикващ сложен изследователски въпрос за всяка държава и прилагана форма на управление.

Основният **изследователски проблем** (реалната необходимост от повишаването на ефективността на научно-методическото и информационно-аналитично осигуряване на управлението на устойчиво ИИР на регионите, отраслите и предприятията) е адекватно идентифициран и с подчертана острота за развиващите се икономики в света. Авторът обосновано се фокусира върху формирането на нови подходи, позволяващи предвиждане на заплахите за развитие на регионите, отраслите и предприятията, проследяване и предупреждаване за възможностите за появяване на рискове с цел управление на ИД с максимален резултат.

Основна **цел на труда** за разработка на научно-обосновани подходи и принципи за усъвършенстване на методологическите основи на ДРУ на ИД на основата на изучаване, анализ и синтез на световните стандарти, научни решения и опит за внедряване на иновации е достижима и рационално избрана. Тази цел е декомпозирана в пет **основни задачи**:

- Анализ и развитие на методологическите основи на ДРУ на ИД на предприятията, вкл.: обзор на понятия и анализ на етапи на държавно регулиране; класификация на методики и основи за управление на знания и ИД; място и роля на системата за управление на знания и ИД в единна система за управление.

- Анализ и развитие на методиката за управление на знания и иновации в предприятията, вкл.: технологическите аспекти на управление на знанията и специфика на научно-производствените предприятия като центрове за генериране на нови знания; база знания като методологическа основа за създаване и функциониране на система за управление на знания и иновации; архитектура на междуотраслова система за управление на знания и иновации.

- Анализ и моделиране на световните технологични мега трендове, вкл.: прогнозиране; оценка на мега трендовете и оценка на състоянието на Р. Казхстан с базовите индикатори за световно технологично развитие.

- Анализ и моделиране на ИИР, вкл.: прогнозни оценки на възможните мега трендовете за страната; прогнозни оценки на параметрите за иновационно развитие; развитие на системата от понятия и критерии за управление на ИД с енерго-екологически параметри.

- Методически препоръки по ДРУ и комерсиализация на иновациите, вкл.: препоръки по индустриално-иновационната стратегия; препоръки по управление на иновациите и системата за оценка на технико-икономическата ефективност; отчетност за устойчивото развитие като инструмент за мониторинг на ИД на предприятията.

Тези задачи отразяват адекватно състоянието на държавното регулиране на ИД в страната и търсят съвременно иновативно решение на идентифицирания изследователски проблем.

Изследването обосновава съвременна **методология и методи за анализ** и оценка на иновационни проекти, насочени към включените в ИД различни области на знание. Основава се на резултатите от трудовете на множество изтъкнати изследователи на идентифицирания проблем. Позовава се на проведен анализ на принципите и методите на системния анализ, управление на риска, теория на стратегическите решения, теория на непълните алгоритми и невронни системи, имитационно моделиране и проектиране на информационно-управляващи системи. Съдържа ограничения, които ясно очертават проблемното поле на предлаганите решения.

2. Характеристика на естеството и достоверността на материала, върху който се градят приносите на дисертационния труд. Същност и характер на получените приносни резултати.

Изследването се съобразява със състоянието и резултатите от сравняване на нормативната основа и практика за ИД на Казахстан и Русия, сравнени с други страни. Базирано е на теоретическата основа на системния подход и анализ. Фокусира се върху мета системата за управление на ИД, включваща изследване на характеристиките и взаимовръзките на собственото управление, консултирането, научно-теоретичните изследвания на управлението и свързаното обучение. Представя прилаганите методи за оценка на икономическата ефективност на резултатите от ИД в общо икономически и финансов план. Анализира методите за управление на знанията и иновациите в технологичен и проблемно решаващ аспект.

Предлага моделни решения на основните технологични мега трендове и ИИР на Р. Казахстан с категориите на устойчивото енерго-екологично технологично развитие на страната. Прави уместни препоръки по ДРУ и комерсилизация на иновациите.

Основни приноси на автора са:

- Изяснена и прецизирана ролята и съществените характеристики на системата за управление на знания и иновации в условията на Р. Казахстан.

- Формулирани методологически изисквания за идентификация на системата за ДРУ на ИИР в регионите, отраслите и предприятията в страната. Предложени инварианти на базата „знание” и тяхната връзка с енерго-екологичните параметри и структурата на базата „знания”, които са послужили като методологическа основа за разработването на архитектурата на междуотрасловата система за управление на знанията и иновациите.

- Формулирани предложения за актуализиране и обогатяване на нормативна база на системата за регулиране и управление, съобразена с водещи световни стандарти и научни разработки, базирани на енергийно-екологични параметри.

- Проведен регионален и отраслов (по системите за жизнено осигуряване) анализ и моделиране на технологичските мега трендове с отчитане на основните тенденции за технологично развитие на множество държави от световната общност. Представени са резултати от системно-енергиен анализ на разглежданата сфера в Р. Казахстан.

- Разработен приложен модел и формулирани възможни мега трендове за развитие на Република Казахстан. Съставена прогноза за целевите параметри на иновационното развитие на областите на Р. Казахстан с формализирана система от понятия и критерии за качество на управление на ИД в контекста на енергийно-екологичните параметри.

- Предложени методически препоръки за ДРУ и комерсиализация на иновациите по: развитие на индустриално-иновационна стратегия; управление на реализацията на иновации и система за оценка на технико-икономическата

ефективност на иновациите; по отчетност на устойчивото развитие като инструмент за държавен мониторинг на ИД на предприятията.

Предложените от кандидата приноси съответстват на действително постигнати резултати от изследователския труд. Имат характер на допълване и приложение на съществуващите знания за ДРУ на ИД в конкретните условия на регионите, отраслите и индустриалните предприятия в Р. Казахстан. Имат подчертано институционално регулативен характер и законодателно-административни методи, насочени към обществено-икономическата практика на страната, която авторът определя като смесена стратегия с два елемента – активно вмешателство и децентрализирано регулиране за създаване на благоприятни условия и иновационна инфраструктура.

3. Оценка на авторското участие в получаването на приносите в дисертационния труд и на публикациите по него.

Авторът коректно цитира използваните информационни източници и творчески синтезира своята изследователска концепция. Декларираните приноси отговарят на лансираните авторски идеи, което е основание за самостоятелен и оригинален принос в изследването. Допълнителен аргумент за авторските приноси е отстраняването на направените бележки при предходни анализи и обсъждания на труда и същественото подобряване на неговите резултати. Най-съществен между тях е разработената и предложена обща архитектура, подструктури (целева, функционална) и блокове на междуотраслова система за управление на знания и иновации.

Значимо постижение е и идентификацията, дефинирането и моделирането на основни зони и типове световни технологични мега трендове, по данни за група страни от глобалната общност в енерго-екологически аспект за системата за жизнеспособност. Пряко свързано с това са емпиричните оценки за три мегатеренда и свързани с тях сценарии за развитие на Р. Казахстан, както и

прогнози за целите на иновационното развитие на конкретни области и град от страната.

Отбелязване заслужават и авторските критерии, показатели и методически препоръки за държавно регулиране и комерсиализация на иновациите.

Публикациите на автора включват 2 монографии, публикувани в Германия и Казахстан, 6 статии в авторитетни издателства и 5 доклада в международни конференции. Те гарантират постигане на необходимата публичност на постигнатите резултати и значимите приноси.

4. Оценка на възможностите за използване на получените резултати с препоръки за бъдещото им внедряване.

Анализът на проблематиката за ДРУ на ИД разкрива реални възможности за практическо приложение на авторските изводи в условията на смесено държавно-пазарно икономическо управление. Използването и прилагането на тези възможности може да подобри качеството на управление в страната, в определени региони и по-малки структури на обществото. Предложените от автора идеи за приложение на енергийно-екологически параметри за оценка и насочване на ДРУ на ИД са приложими и в страни с доминиращо пазарно икономическо управление.

5. Характеристика на автореферата към дисертационния труд, в която да се отговори на въпроса дали той вярно и точно отразява дисертационния труд?

Автореферат представя синтетично основните моменти на изследването. Отразява вярно и точно съдържанието на дисертационния труд.

6. Критични оценки, забележки и препоръки, с мотивирано предложение за насоките на по-нататъшната работа на докторанта за тяхното отчитане с цел подобряване на представения труд. Декларация дали тези критични забележки и препоръки не намаляват качеството и количеството на получените резултати и приноси.

Предлаганият дисертационен труд е резултат от продължително качествено развитие, при което са отразени множество предходни бележки. В този заключителен етап могат да се направят следните бележки и препоръки:

- Наред с емпирична конкретизация на идеите на автора по отношение на представителни региони и населено място е необходимо да се подчертае приноса на ИД за водещи производствените предприятия в страната.

- Препоръчително е посочване на конкретни потребители на резултатите от изследването и адресиране на предложенията за стимулиране на иновациите и приложение на енергийно-екологическите параметри за насочване ИИР към конкретни централни държавни, регионални институции и бизнес структури.

- Препоръчителна за бъдещата работа е също известна унификация и сближаване на използваната терминология с използваната в международната теория и практика за Иновационен мениджмънт.

Тези бележки не променят положителната оценка за качествата на рецензирания труд. Те могат да бъдат развити в следващите изследвания на кандидата.

7. Други въпроси, които рецензентът счита за целесъобразно да разгледа трябва да са съпроводени с обяснение за релевантност към разглеждания труд и мотивация за включването им в рецензията.

Нямам допълнителни въпроси към труда, които трябва да бъдат разгледани в рецензията.

8. Заключение.

Направеният анализ показва, че в съдържателно и структурно отношение дисертационния труд съдържа необходимите елементи на многоаспектно, комплексно, теоретико-методологическо и приложно дисертационно изследване. Авторът на труда познава, допълва и допринася за развитие на националната теория, методологията и практиката на ДРУ на ИД.

Като цяло научният труд разглежда и дава предложения за решение на актуален не само за Казахстан теоретически, методически и практически проблем на устойчивото обществено развитие. Използва ясен научен стил и съдържа изложение и аргументация на иновативни идеи за развитието.

Постигнатите научни резултати и изследователски приноси отговарят на изискванията на Закона и Правилника за развитие на академичния състав и дават основание да предложи на Уважаемото жури на ВСУ „Черноризец Храбър“ да даде образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.7. „Администрация и управление“ на кандидата Асълбек Карибаев“.

София, 20 септември 2019 г.

Рецензент:

/ проф. д-р Т. Иванов/